

Besöksrapport

Statens institutionsstyrelse, det särskilda
ungdomshemmet Tysslinge

Inspektion inom ramen för Opcatverksamheten
Maj 2026

BESÖKSRAPPORT

Datum
2026-09-17

Dnr
O 18-2026

Sid
1 (9)

Opcat-inspektion av Statens institutionsstyrelse, det särskilda ungdomshemmet Tysslinge, den 19 och 20 maj 2026

Inledning

Inspektionen är en del av JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten.

Opcat är den engelska förkortningen av tilläggsprotokollet till FN:s tortyrkonvention (Optional Protocol to the Convention against Torture). Länder som anslutit sig till protokollet har förbundit sig att inrätta ett nationellt besöksorgan som regelbundet besöker platser där personer kan hållas frihetsberövade. I Sverige har JO tilldelats detta uppdrag. Information om JO:s Opcat-verksamhet finns på JO:s webbplats.

På uppdrag av justitieombudsmannen Thomas Norling genomförde Opcat-enheten den 19 och 20 maj 2026 en inspektion av Statens institutionsstyrelse (SiS), det särskilda ungdomshemmet Tysslinge. Inspektionen var inriktad på följande frågor.

- De fysiska förutsättningarna för att tillgodose trygghet och säkerhet
- Ungdomarnas upplevelser av trygghet och säkerhet
- Personalens bemanning och kompetens för att tillgodose trygghet och säkerhet

Iakttagelser, konsekvenser och risker samt JO:s rekommendationer

Iakttagelser

Ungdomshemmet Tysslinge tar emot icke skolpliktiga pojkar med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Hemmet tar även emot pojkar som verkställer sluten ungdomsvård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, LSU. Enligt SiS verksamhetsplan 2025–2027 har hemmet 33 platser fördelade på fem avdelningar. Vid inspektionens inledande fanns det 34 intagna, varav åtta var placerade i vård i enskildhet. Hela verksamheten har säkerhetsnivå 1 (hög). En intagen som är placerad i säkerhetsnivå 1 bedöms ha betydande risker för avvikning samt hot och våld. Ungdomshemmet har tidigare inspekterats av JO vid tre tillfällen.¹

Hemmet består av ett äldre hus med ett antal avdelningar, en separat skolbyggnad samt ett nytt modulhus för vård i enskildhet. Det finns ett perimeterskydd runt

¹ Opcat-enheten har inspekterat hemmet åren 2017 (dnr 5903-2017), 2020 (dnr O 19-2020) och 2023 (dnr O 25-2023).

institutionsområdet med murar, stängsel och taggtråd. Det finns även en centralvakt som har möjlighet att fjärrstyra dörrar, kameror och larm. Ledningen berättade att mycket har utvecklats vad gäller den fysiska säkerheten sedan JO:s senaste inspektion 2023 och att hemmet nu har en hög förmåga att förebygga hot och våld.

JO:s medarbetare gjorde en granskning av den fysiska miljön på avdelningarna Scorpio och Libra samt den för vård i enskildhet. Avdelningarna Scorpio och Libra är utformade på liknande sätt och är överlag slitna och av äldre standard. Avdelningen för vård i enskildhet är nybyggd och lokalerna är ändamålsenliga och fräscha.

JO:s medarbetare noterade att ett bostadsrum på avdelningen för vård i enskildhet ligger på nedre våningen och har utsikt mot den yttre muren som omringar hemmet.

Alla ungdomar har egna boenderum som generellt sett är lämpligt utrustade med säng, skrivbord, stol och plats med förvaring av kläder. Boenderummen har ett låssystem med tagg som gör att ungdomarna själva kan låsa sina rum. På avdelningarna finns toalett och dusch i korridorerna. På avdelningen för vård i enskildhet finns detta i boenderummet. JO:s medarbetare noterade att sanitetsutrymmena på avdelningarna Scorpio och Libra var smutsiga och ostädade. I samtal med ungdomar och personal kom det fram att ventilationen fungerar dåligt i boenderummen och ute på avdelningarna, särskilt i de mindre samtalsrummen. Vidare kom det fram att ungdomar kommunicerar med varandra genom ventilationsrören. En ungdom kände sig därför otrygg eftersom det hade spridits sekretesskyddade uppgifter om ungdomen via ventilationsrören.

Hemmet har tre gräsbelagda rastgårdar, en större och två mindre. På den större rastgården finns det ett utegym och möjlighet att spela fotboll, volleyboll och pingis. Det finns också en bänk att sitta på och ett regnskydd. Runt rastgårdarna löper ett stängsel med taggtråd och insynsskydd. Avdelningen för vård i enskildhet har en separat rastgård. Ytan är asfalterad och inredningen består endast av en basketkorg och en darttavla. Runt rastgården finns det stängsel, höga murar och plåtfasad. Miljön är dyster och bjuder inte in till vistelse där.

Alla avdelningar i hemmet har särskilda rum för avskiljande. Avskiljanden förekommer sällan enligt ledningen. Hemmet använder däremot vård i enskildhet i stor utsträckning. Både ledningen och personalen lyfte fram det som en avgörande orsak till att det har blivit en mer stabil situation i hemmet sedan JO:s senaste inspektion. Det framfördes att vård i enskildhet används för att förebygga hot och våld vid hemmet och att det är ett sätt att hantera konstellationsrisker.

Såväl myndighetens placeringssektion som ledningen vid hemmet kan göra bedömningen att en ungdom är i behov av att vårdas i enskildhet. Alla ungdomar placeras initialt på en avdelning och tillhör denna, trots att de antingen direkt eller efter en tid i hemmet blir placerade i vård i enskildhet. Det innebär att vissa platser på avdelningarna står tomma och att det inte går att anvisa en annan ungdom dit.

En granskning av handlingar visar att ungdomar varit placerade i vård i enskildhet i flera månader. Personal bekräftade detta och uppgav att det är vanligt att ungdomar kan vårdas i enskildhet upp till ett halvår. Ledningen framförde att det i hemmet finns mer resurser för vård i enskildhet jämfört med andra ungdomshem. Hemmet kan därför få ta emot ungdomar från andra hem som är i behov av sådan vård. Det händer att de även får ta emot flickor för placering i vård i enskildhet.

Personal uppgav att de varje vecka ser över placeringen för alla ungdomar som är placerade i vård i enskildhet för att bedöma om det finns förutsättningar att få ut dem till andra avdelningar. Syftet är då att de ska kunna återgå till en vård i gemensamhet. En i personalen uppgav dock att denna omprövning sker slentrianmässigt och att ungdomen ofta blir kvar i vård i enskildhet om det lugnar situationen på avdelningen.

Flera ungdomar berättade att det är tråkigt att vårdas i enskildhet och att de vistas ensamma långa tider. De önskade att personalen var mer närvarande. En ungdom berättade att ”man måste be personalen att umgås med en om man vill det, de kommer aldrig på eget initiativ”. När personalen kommer dit spelar de kortspel eller pratar, enligt ungdomarna. Flera i personalen som JO:s medarbetare pratade med uppgav att ungdomarna som vårdas i enskildhet är isolerade.

På avdelningen för vård i enskildhet finns ett övervakningsrum på varje våningsplan där personal övervakar ungdomarna. Det finns en kamera i varje gemensamhetsutrymme, men inte i boenderummen. Dörren till boenderummet, som går att stänga, har en lucka för tillsyn. Ledningen uppgav att lokalerna är konstruerade med ett lucksystem för att personal ska kunna vara tillgänglig för en ungdom utan att vistas i samma rum som ungdomen. Vidare beskrev ledningen att kameraövervakning är nödvändigt för att kunna ingripa om det finns behov av det, t.ex. vid en våldssituation.

Enligt ledningen är det en svår avvägning mellan ungdomars rätt att vistas i gemensamhet och att säkra tryggheten och säkerheten i hemmet. Om det bedöms att en ungdom behöver placeras i ett annat hem för att kunna vistas i gemensamhet, så skriver hemmet ett yttrande till SiS huvudkontor och begär att ungdomen flyttas till ett annat hem. Ibland får hemmet igenom en sådan flytt, men inte alltid.

I skolbyggnaden finns det gott om utrymme att bedriva både skolundervisning i klassrum och i mindre grupprum. I grupprummen kan ungdomarna dra sig undan och studera enskilt. Varje avdelning har en egen sektion i byggnaden och olika slussningstider till och från skolbyggnaden. De ungdomar som JO:s medarbetare pratade med lyfte fram skolan som något positivt och meningsfullt. Flera ungdomar beskrev att det utöver skolan inte finns mycket mer att göra om dagarna än att sitta på avdelningen och titta på TV eller spela spel. Ledningen bekräftade att det är svårt att erbjuda någon annan aktivitet än skola, bl.a. eftersom det saknas lokaler för det.

Undervisningen för de ungdomar som vårdas i enskildhet sker däremot inte i skolbyggnaden utan på avdelningen. I samtal med ungdomar som var placerade i vård i enskildhet kom det dock fram att de inte erbjuds skolundervisning i lika stor utsträckning som övriga ungdomar. Flera av dem önskade mer skoltid. Enligt ungdomarna har personal uppgett att det inte är möjligt p.g.a. att det är fullbelagt på avdelningen och att det är brist på resurser.

Vad gäller ungdomarnas upplevelser av trygghet och säkerhet uppgav ungdomarna i samtal att de känner sig säkra och trygga överlag. Detta gäller oavsett veckodag och var i hemmet de vistas. Flera ungdomar beskrev dock att slagsmål och tjafs kan uppstå mellan ungdomar p.g.a. att ungdomar blandats på ett olämpligt sätt, gängkopplingar eller att de är för många på en avdelning. En ungdom uttryckte att "placeringsenheten behöver bli bättre, se till risker". En annan ungdom kände sig inte trygg i hemmet p.g.a. den hotbild som ungdomen har och eftersom personal har spridit sekretesskyddade uppgifter om ungdomen till andra ungdomar i hemmet. Enligt ungdomen känns det otryggt eftersom majoriteten av ungdomarna i hemmet har gängkopplingar.

Personalen delade ungdomarnas bild av att de flesta av dem känner sig trygga och säkra. De uttryckte att tryggheten och säkerheten till stor del är beroende av både hur ungdomar placeras i hemmet, dvs. om de tillhör olika gäng, och storleken på ungdomsgruppen. Några ansåg att det endast borde vara fem ungdomar på varje avdelning. Det är vidare riskfyllt när ungdomar ska transporteras eller förflyttas i hemmet, t.ex. ut till rastgården eller till skolan och "meningsmotståndare möts", som en i personalen beskrev det.

Ungdomarna uppgav vidare att de i allmänhet är nöjda med personalen. De beskrev att personalen har ett trevligt bemötande, att de ofta finns tillgängliga och att de gör aktiviteter tillsammans med ungdomarna. Flera ungdomar uppgav att de tror att personalen skulle reagera om någon konflikt skulle uppstå, t.ex. om någon ungdom behandlas illa av andra ungdomar. En ungdom uppgav att han hade hamnat i slagsmål med en annan ungdom. Personal hade då stått bredvid och tittat på i flera minuter innan de till slut ingrep. Ungdomen reflekterade över att detta var konstigt och att "man inte kan lita på att personalen agerar". En annan ungdom beskrev att han "känner sig otrygg när det krisar, då känns det inte som att de har en plan". Liknande händelser lyftes av personalen som menade att vissa medarbetare är passiva i konfliktfyllda situationer och inte larmar i den utsträckning som behövs. Enligt många i personalen är det flera anställda som saknar adekvat utbildning och/eller erfarenhet för att fungera på ett bra sätt.

När en ungdom skrivs in upprättas en trygghetsplan tillsammans med ungdomen. Av planen framgår bl.a. vad personalen kan göra för att ungdomen ska undvika våld och bli lugn igen. Flera ungdomar kände dock inte till att det upprättats en trygghetsplan eller vad som stod i den. Det framfördes olika uppgifter från ungdomar och personal angående frågan om hemmet använder s.k. rumshänvisningar, dvs. att en ungdom blir tillsagd att gå in på sitt rum och stanna

där. En del i personalen berättade att det ibland kan användas för att de-eskalera och lugna en situation om en ungdom blir upprörd och det börjar bli högljutt i gruppen. Andra i personalen och flera ungdomar uppgav att rumshänvisningar inte används.

När det gäller bemanningen beskrev flera i personalen att avdelningarna är underbemannade och att det ofta förekommer att det är så få som två personer på en avdelning. Detta har bl.a. resulterat i att det inte går att öppna avdelningar direkt på morgonen eller att de har blivit sena med att slussa ungdomar till skolan. Personal som JO:s medarbetare pratade med berättade också att det finns en tystnadskultur på hemmet och att ”incidenter sopas under mattan”. Vidare lyfte personalen att det är hög personalomsättning och att fel personer anställs, som t.ex. inte är lämpliga eller slutar efter kort tid därför att de tycker arbetet är för tufft. Ledningen uppgav att de inte har möjlighet att göra ordentliga bakgrundskontroller utifrån ett säkerhets- och lämplighetsperspektiv vid anställning av ny personal. Det händer att personal anställs som t.ex. har äldre domar som inte syns i belastningsregistret eller varit oärliga under anställningsprocessen, vilket kan medföra säkerhetsrisker.

Konsekvenser och risker

När SiS bedriver vård vid ungdomshemmen ska myndigheteten svara för att barn och unga får en god, ändamålsenlig och rättssäker vård som ger bättre förutsättningar för ett socialt fungerande liv utan missbruk, kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende. Det har uttryckligen klargjorts att verksamheten ska vara utformad så att den tillgodoser behovet av trygghet och säkerhet för de som är placerade där. Inför beslut och andra åtgärder som kan röra barn ska myndigheten bedöma konsekvenserna för barn och då ta särskild hänsyn till barns bästa.²

Det är positivt att hemmet har en hög fysisk säkerhet runt institutionsområdet i form av perimeterskydd och digitala hjälpmedel för att förebygga att ungdomarna utsätts för säkerhetsrisker som kan komma utifrån. Det innebär bl.a. att de kan röra sig friare innanför institutionsområdet, t.ex. gå till skolbyggnaden och vistas ute på rastgårdarna. Samtidigt riskerar en mer anstaltslik miljö medföra att ungdomar kan känna sig instängda och otrygga. Det blir särskilt tydligt för ungdomar som vårdas i enskildhet och därför har fått sin rörelsefrihet ytterligare begränsad. De får endast komma ut till en asfalterad rastgård som omringas av höga murar. Ett av bostadsrummen har dessutom utsikt mot endast en mur. En alltför instängd miljö riskerar att få konsekvenser för barn och ungdomars välbefinnande, t.ex. genom att deras mående och möjligheter till psykologisk och kognitiv utveckling försämras.

² Se 1 a, 2 a och 4 §§ förordningen (2007:1132) med instruktion för Statens institutionsstyrelse.

Europarådets kommitté mot tortyr (CPT) har vid upprepade tillfällen identifierat att en fängelseliknande miljö inte bidrar till ungdomarnas välbefinnande.³

Vidare finns det andra risker i den fysiska miljön på avdelningarna kopplade till trygghet och säkerhet. Det mycket allvarligt att det uppkommit uppgifter om att ungdomar kan kommunicera med varandra genom ventilationsrören på bostadsrummen och att det har förekommit spridning av sekretesskyddade uppgifter om en skyddsplacerad ungdom. Det skapar självklart en direkt otrygghet och säkerhetsrisker för den berörda ungdomen. Det finns också risk att spridning av sådan kommunikation mellan ungdomar utvecklas till hotfulla och våldsamma situationer i hemmet.⁴

För att hantera hot och våld, och särskilt risker med olämpliga konstellationer, använder hemmet vård i enskildhet i stor utsträckning. Enligt både ledningen och personalen utgör vård i enskildhet en förutsättning för att skapa säkerhet och trygghet, både för ungdomar och personal. Det finns emellertid stora risker kopplade till detta och som kan påverka ungdomarnas behov av trygghet och säkerhet.

Vård i enskildhet får endast komma i fråga om det krävs med hänsyn till den unges speciella behov av vård eller säkerhet eller säkerheten vid hemmet. Det förutsätter ett förutsägbart och tydligt vårdbehov. Behovet kan vara motiverat med hänsyn till barnets eller den unges vårdbehov men kan också vara motiverat för att garantera barnets eller den unges egen eller andra boendes säkerhet. En förutsättning för vård i enskildhet är att barnet eller den unge har särskilda svårigheter som gör att han eller hon inte kan tillgodogöra sig behandling i en större grupp.⁵

JO noterar att ledningen i hemmet gav uttryck för att vård i enskildhet används också i förebyggande syfte. Det är en fråga som JO eventuellt kan ha anledning att återkomma till i ett annat sammanhang.

Såväl ungdomar som personal beskrev att de ungdomar som vårdas i enskildhet vid hemmet lämnas ensamma utan tillgång till personal under längre tider. Flera ungdomar gav uttryck för att de känner sig ensamma eller till och med väldigt ensamma. Flera i personalen beskrev vård i enskildhet som isolering. Vid inspektionen kom det fram att personal sitter i särskilda övervakningsrum och övervakar ungdomarna via kamera. De är endast närvarande hos ungdomarna under kortare perioder och inte alltid då på eget initiativ. Det liknar en situation där ungdomarna är avskilda men med den skillnaden att de får tillgång till personal vid enstaka tillfällen. Det är inte acceptabelt. JO har vid upprepade tillfällen uttalat att

³ Se t.ex. CPT/Inf(2023)12, p. 231, CPT/Inf (2021)27, p. 180 och CPT/Inf(2019)16, p. 66.

⁴ Jfr. ärendena dnr 8978-2020 och 2475-2021 där liknande iakttagelser har gjorts i häkten.

⁵ Se t.ex. prop. 2017/18:169 s. 74.

ungdomar som vårdas i enskildhet ständigt ska kunna få kontakt och vara tillsammans med personal för att inte bli isolerade.⁶

Vidare erbjuds de ungdomar som vårdas i enskildhet avsevärt mindre tillgång till skolundervisning än de ungdomar som vårdas på de övriga avdelningarna. Flera av ungdomarna uttryckte en önskan om mer skoltid. Detta är bekymmersamt, särskilt med tanke på hur ungdomarnas vardag i övrigt ser ut med ett mycket begränsat utbud av aktiviteter.

Det kan konstateras att det generellt i hemmet inte erbjuds någon daglig sysselsättning eller andra typer av meningsfulla aktiviteter. Flera ungdomar beskrev att de upplevde en tristess. Europarådets kommitté mot tortyr (CPT) har poängterat att ungdomar har ett särskilt behov av fysisk aktivitet och intellektuell stimulans. De bör dagligen erbjudas ett fullständigt program med utbildning, idrott, yrkesutbildning, rekreation och meningsfulla aktiviteter.⁷ En meningsfull vardag är därmed en grundförutsättning för en fungerande och säker tvångsvård. När ungdomar lämnas utan strukturerade aktiviteter ökar risken för frustration, aggression och våld.

Personalens bemanning och kompetens är viktiga verktyg för att tillgodose ungdomarnas behov av trygghet och säkerhet. Det är positivt att ungdomarna överlag känner sig trygga och säkra på avdelningen. Att personalen är närvarande och tillgänglig är en viktig faktor för att uppnå detta. Det är dock viktigt att personalen är uppmärksam på att det kan finnas ungdomar som inte vågar visa att de är rädda eller erkänna att de inte känner sig trygga. Det är rimligt att anta att det finns en sådan kultur bland ungdomarna, särskilt då flera ungdomar lyfte fram att det finns olämpliga konstellationer på avdelningarna som en riskfaktor för tryggheten på hemmet.⁸

Det är oroande att flera i personalen uppger att bemanningen ibland är alltför låg på avdelningarna vilket bl.a. medför att de inte kan öppna avdelningarna på morgonen som planerat eller att ungdomar blir sena till skolan. Även de uppgifter som framkommit från vissa i personalen om att det existerar en tystnadskultur på hemmet och att incidenter ”sopas under mattan” är oroväckande. Hemmet måste kunna säkerställa en ordning där tryggheten och säkerheten för såväl personalen som ungdomarna är ett krav. Vidare är det mycket bekymmersamt att hemmet inte har kommit till rätta med problemet att det finns personal som förblir passiva och inte vågar ingripa i samband med riskfyllda situationer.⁹ Det kan leda till allvarliga konsekvenser både för ungdomar och personal. Det är viktigt att hemmet arbetar

⁶ Se t.ex. ärendena dnr O 25-2023 och dnr 2802-2020.

⁷ Se CPT/Inf(2015)1-part rev 1, p. 107.

⁸ Jfr O 16-2026.

⁹ Se O 16-2026.

för att personalen får den kompetens som behövs för att både kunna arbeta förebyggande och för att agera i riskfyllda situationer.

Personalens bemötande av ungdomarna framstår som gott. Det är positivt. Det är dock bekymmersamt att det framkommit uppgifter om att personal har brustit i sitt agerande och att sekretesskyddade uppgifter kan ha röjts angående placeringen av en ungdom. Utöver de risker som redan beskrivits ovan för den enskilda ungdomen riskerar det att skapa en otrygghet för andra ungdomar i hemmet. Ungdomarna måste kunna lita på att sådana uppgifter inte sprids av personalen. All personal måste självklart agera professionellt inom ramen för sitt arbete och med iakttagande av gällande regler. Utifrån de uppgifter som har framkommit angående hög personalomsättning och felrekryteringar måste ledningen säkerställa att det i anställningsprocessen av ny personal läggs stor vikt vid lämplighet och professionalitet.

JO:s rekommendationer

JO rekommenderar därför SiS att säkerställa

- att ungdomar endast placeras på det hem där deras behov av trygghet och säkerhet kan tillgodoses och upprätthållas på alla de platser som de kan vistas på under placeringen,
- att otillåten kommunikation mellan ungdomar inte kan ske genom ventilationsrören på avdelningarna,
- att vård i enskildhet endast används när det finns ett förutsägbart och tydligt vårdbehov hos en enskild ungdom och behandling inte kan tillgodogöras i en större grupp samt att vården inte pågår längre än nödvändigt,
- att ungdomar som vårdas i enskildhet ständigt ska kunna få kontakt och vara tillsammans med personal för att inte bli isolerade,
- att ungdomar som vårdas i enskildhet inte erbjuds skolundervisning i mindre omfattning än andra ungdomar i hemmet,
- att miljön som tillhör rastgårdarna på avdelningen för vård i enskildhet inbjuder till vistelse där,
- att personalen agerar när den har befogad anledning tro att någon intagen är räddare än han eller hon visar eller berättar om,
- att bemanningen alltid är tillräcklig för att kunna tillgodose ungdomarnas behov av trygghet och säkerhet, vilket bl.a. innefattar att upplåsning av avdelningar och slussning till/från skola kan genomföras på ett tryggt och säkert sätt,

- att all personal får adekvat utbildning och har rätt kompetens för att kunna förebygga och hantera konfliktsituationer,
- att all personal genomgående agerar på ett professionellt sätt i förhållande till ungdomarna, och
- att det inte anställs personer som är olämpliga för sina respektive tjänster.

Dokumentet har fastställts digitalt av justitieombudsmannen Thomas Norling och har ingen underskrift.